

הם כציפור החול...

בפארק הזכרון לילדים שנספו בשואה ביד ושם שבהר הזכרון בירושלים, מוצב אחד האתרים המפוארים שאי פעם קמו להנציח ילדים. זהו יד לילדי ישראל. דרך מנהרה המובילה לשער ברזל נכנסים לבניין תת-קרקעי. כאן משקיפים עלינו פורטרטים של ילדים. ילדים יפים, לבושים הדר, מחייכים. ילדים רגילים. תמונות כמו תמונות אלבום בכל בית. ילדים וילדות עם עיניים גדולות שמביטות בסקרנות בעולם. רואים ילד עם כיפה ופאות שיורדות לכיוון האוזניים; מבט שובב של ילד עם כומתה שיתכן ומחזיק בידו אבן קלע ומחפש מטרה הולמת להשליכה; ילדה בלונדינית המתביישת משום מה, אולי לא רצתה להצטלם; ילדה שחרחרה המלטפת את צמותיה, רצינית, מסתירה את מבטה, ואולי חולמת, מנסה לנחש האם תהיה יפה כשתגדל.

ואולי הילד השובב, זהו דוד רבינוביץ מגטו ורשה; ואולי הוא בוקוס, מוכר הסיגריות; אולי הילדה הרצינית הזו היא אוה פיקובה שכתבה ביומנה בטרזינשטט "אנחנו עוד צריכים עולם אחר לבנות"; והילד עם הכיפה – אולי זה פול פרידמן מפראג שכתב ב-1942 "פרפר אני פה לא ראיתי"; והילדה הביישנית עם התלתלים הבלונדיניים, אולי זו ילדה שנלקחה לפונר, לבאבי-יאר, לאושוויץ; ואולי זו אסתי מסארייבו שהיתה קטנה מכדי לכתוב שיר, לצייר ציור; אולי זו ניקול מצרפת ששאלה "מדוע?"; אולי זו קטי מהונגריה, יהודית מרומניה, אן מאמסטרדם, ארטמיס מיוון, פרנצסקה מאיטליה, גרטרוד מגרמניה. ואולי זה עוזיאל שפיגל שפורטרט שלו חקוק בקיר שבפתח הכניסה. הוא היה רק בן שנתיים כשנלקח בחזקה מזרועות אמו. אמו עמדה עם חיבוק ריק, תוהה איפה בנה הקטן, ואינה מסוגלת להאמין שהעשן שעולה מעל המגדל הגבוה, העשן הזה שנגד עיניה נהיה לענן – האם יתכן שזהו עוזיאל הבן הקטן שלה? וליד ענן אחד צץ עוד ענן, ועוד ענן, ענן קטן ובהיר, ענן גדול ואפור, ענן שחור ועוד ועוד עד שכיסו את השמיים. אולי בגלל זה ההוא, שם למעלה, לא ראה מה קרה.

הפורטרטים של הילדים ילוו אותנו בהמשך. נכנסים לתהום דומה ליקום, מאחורי זכוכית דולקים נרות קטנים, נקודות אור כמו כוכבים קטנטנים, אין סוף אורות תלויים באויר. כל אור – ילד. מיליון וחצי אורות קטנים, מיליון וחצי תינוקות, ילדות וילדים.

מהאפלולית עולה קול הנותן לנקודות האור שמות: חיים וינברג, בן 7, רומניה; גיטה מנדלבאום, בת 7, אוסטריה; הרשלה לונקין, בן 8, ליטה; פייגל אדלר, בת 7, צ'כוסלובקיה; אירמה גרבישבסקי, בת 12, גרמניה; משה בינוזיליו, בן 6, יוון; הילדה קופרמינץ, בת 3, בלגיה; אינס חדד, בת 3, לוב; אהרון כהן, בן 7, איטליה; רייזל רבינוביץ, בת 8, פולין; ברנקו מטרסדורפר, בן 3, יוגוסלביה; בתיה קמחי, בת 5, מקדוניה; ון-דס אריק, בן 5, הולנד; ז'קלין חסון, בת 4, צרפת... כמו מיפקד שאיש אינו מתייצב בו, כמו קריאה שאיש אינו משיב לה.

בחושך ששובב אותנו אנו נהפכים לחלק של המקום, מתבוננים באורות הקטנים ומנסים לדמיין איזה מן האורות הם ז'קלין, אריק, פייגל, הרשלה... נצטרך להישען על המעקה פן תיגבר החולשה עלינו. סערת הרגשות תחנוק את הגרון ותעורר בנו דחף אדיר לצעוק לעולם: "אלוהים, האם יתכן שילדים כה רבים נרצחו בידי אדם?" קשה יהיה להיפרד מהמקום הקדוש הזה ולצאת לאור יום, לשמש, להביט למרחק, שם רואים את נוף ירושלים.

אולי תשמעו קולות וצחוק של ילדי בית ספר שבאו לביקור. לרגע רוצים להאמין שהילדים שם אינם רק אתר, כוכבים, יד זכרון. הם כציפור החול שקמה לתחייה מאפר; הם כאן איתנו ואנחנו איתם.

מרים אביעזר

מרים שטיינר-אביעזר היא מחברת הספר "החייל בעל כפתורי הזהב".